

خَرَجَ نَاصِرٌ مِنَ الْبَيْتِ.

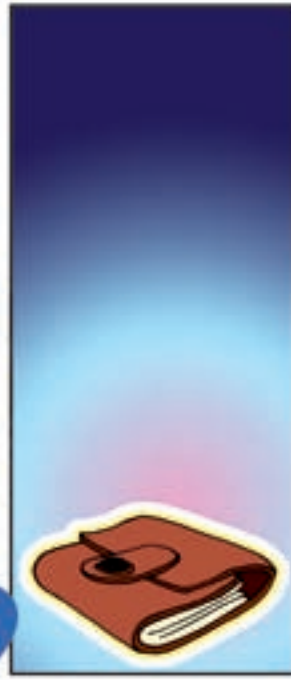
الشَّارِعُ مُزْدَحَمٌ....
النَّاسُ مَشْغُولُونَ بِشِرَاءِ الْمَلَابِسِ وَالْفَوَاكِهَ وَ....
الْعِيدُ قَرِيبٌ!

لكن... نحن...؟!

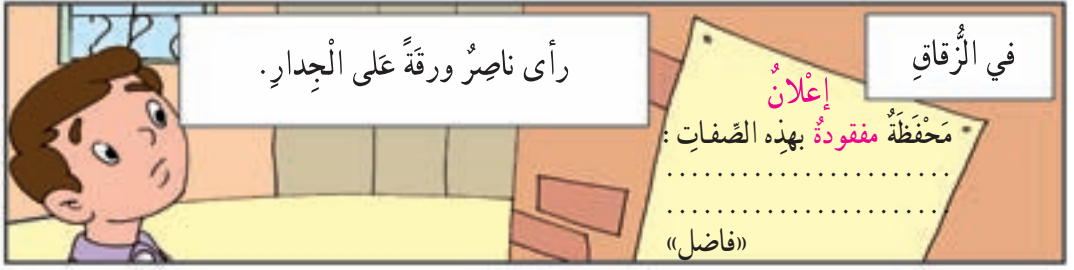
أه...!
ماذا البس؟!
أصدقائي يلبسون لباساً جديداً.

بعد وفاة أبي
أمي مسؤولة عن تأمين معاش العائلة.
هي مشغولة من الصباح حتى الليل بالحياسة.
فكيف نطلب منها لباساً جديداً؟!

رَجَعَ بِسُرْعَةٍ إِلَى الْبَيْتِ.

حَسَنًا... وَأَمَّا
جَائِزَتِكَ... فَأَنَا
أَدْفَعُ لَكَ الْآنَ أَجْرَةَ
شَهْرٍ.

– نعم... ولكن... أنا تَلْمِذٌ...
– لا بأس!... أَحْضُرْ فِي الْحَانُوتِ بَعْدَ
الْمَدْرَسَةِ!

فَرِحَ نَاصِرٌ بَشَدَّةٍ وَ ذَهَبَ إِلَى السُّوقِ...
ثُمَّ رَجَعَ إِلَى الْبَيْتِ مَعَ الْمَلَابِسِ وَالْأَطْعَمَةِ...

و شَرَحَ لَهُمُ الْقِصَّةَ...
فَرِحُوا كُلُّهُمْ...
«فَسَكَرُوا رَبَّهُمْ!»

مسابقه‌ی سرعت

وقتی زنگ خورد، بچه‌ها به کلاس آمدند. آن‌ها منتظر بودند که شاهد «مسابقه‌ی سرعت» باشند. پیش از این، معلم وعده داده بود که آن روز یک مسابقه‌ی هیجان‌انگیز برگزار کند. معلم وارد کلاس شد. او تعداد زیادی علامت نصب، رفع و جر (فتحه، ضمه و کسره) با خود آورده بود که می‌شد آن‌ها را روی تخته‌ی کلاس چسباند.

آیا می‌دانید علامت
فتحه، ضمه و کسره
نصب رفع جر
کدام است؟

- او بدون هیچ مقدمه‌ای گفت: «برای هر دور از مسابقه، به سه نفر شرکت‌کننده نیاز داریم.» سه نفر از بچه‌ها داوطلب شرکت در مسابقه شدند. سپس معلم، آن‌ها را به این ترتیب تقسیم کرد:
- مسئول فاعل‌ها، که علامت‌های **رفع** را تحویل گرفت.
 - مسئول مفعول‌ها، که علامت‌های **نصب** را تحویل گرفت.
 - مسئول مجرورها، که علامت‌های **جرّ** را تحویل گرفت.

معلم گفت :

«چند جمله روی تخته می نویسم . مسئولیت هر یک از شما این است که ابتدا کلمه‌ی مربوط به خود را در هر یک از این جملات پیدا کنید . سپس برای آن یک علامت بگذارید . برنده‌ی مسابقه کسی است که سرعت عمل بیش‌تری داشته باشد .

هم‌چنان که **فاعل** دارای علامت **رفع** بوده و **مرفوع** است، **مفعول** دارای علامت **نصب** بوده و **منصوب** است . هم‌چنین، کلمه‌ی پس از برخی **حروف**، دارای علامت **جر** بوده و **مجرور** است .

آیا می‌دانید :

علامت‌های زیر، مخصوص چه کلماتی است؟
مرفوع
منصوب

- ذَهَبَ عَلِيٌّ إِلَى الْمَدْرَسَةِ .
- شَرِبَ سَعِيدٌ الْمَاءَ .
- خَرَجَتْ فَاطِمَةُ مِنَ الْمَسْجِدِ .
- يَذْهَبُ الْوَالِدُ إِلَى السُّوقِ .
- تَكْتُبُ حَمِيدَةُ دَرَسَهَا .
- يَقْرَأُ حَسَامُ الْقُرْآنَ .
- يَفْتَحُ حَسِينُ الْبَابَ .
- سَمِعْتُ فَاطِمَةَ الْحَقَّ .
- جَعَلَ سَعِيدٌ الْكِتَابَ فِي الْمَحْفَظَةِ .

مسابقه با اشاره‌ی معلم شروع شد . شرکت‌کنندگان در مسابقه با هیجان زیاد مشغول بررسی جملات شدند تا کلمات خود را پیدا کنند . زودتر از همه، کسی که علامت‌های رفع را در دست داشت، مشغول کار شد . او پیش از این می‌دانست که **فاعل** دارای علامت **رفع** است . پس به سرعت شروع کرد به گذاشتن علامت رفع روی کلمه‌ی علی، سعید، فاطمة و گروهی از بچه‌ها که او را تشویق می‌کردند، هیاهوی زیادی در کلاس به راه انداخته بودند . آنان دسته‌جمعی شعار می‌دادند :

قَالَ يَقُولُ قَائِلٌ ضَمَّهُ لِأَنَّ فاعِلٌ
قَالَ يَقُولُ قَائِلٌ رَفَعَهُ لِأَنَّ فاعِلٌ

شاگرد دیگری که علامت‌های نصب را در دست داشت، ضمن صحبت‌های اولیه‌ی معلم متوجه شده بود که :
مفعول ها باید **منصوب** باشند .

علامت مفعول چیست؟

مفعول چیست؟

او سرعت عمل زیادی نداشت؛ زیرا باید به ذهن خود فشار می‌آورد تا به خاطر بیاورد درباره‌ی «مفعول» چه می‌داند؟ بالاخره به یادش آمد که **مفعول** کلمه‌ای است که کار بر آن واقع می‌شود.

به این ترتیب، توانست «الماء» و کلمات درس را به درستی تشخیص دهد و علامت نصب را روی آن‌ها بگذارد ولی ناخودآگاه به جمله‌هایی خیره شد که هیچ مفعولی در آن‌ها نبود و نمی‌دانست چه باید کرد.

در این هنگام، طرفداران او هم مثل گروه رقیب شعاری ساختند و فریاد سر

دادند:

آیا همه‌ی جمله‌ها دارای مفعول‌اند؟

سین و سلام و مَسْؤُولُ
سین و سلام و مَسْؤُولُ
فتحه برای مفعول
نَصْبٌ برای مفعول

او که کاملاً به هیجان آمده بود، توانست کلمات «کتاب، باب، الحق و القرآن» را نیز به درستی تشخیص دهد. با وجود این، وقتی آخرین علامت نصب را روی آخرین مفعول گذاشت، مدت زیادی از زمان پایان کار فاعل‌ها گذشته بود؛ این در حالی بود که تعداد فاعل‌ها بیش‌تر بود؛ زیرا تمام جملات دارای فاعل بودند. در تمام این مدت، کسی که علامت‌های جرّ را در دست داشت، حتی یک علامت هم نگذاشته بود؛ بنابراین، برنده و بازنده‌ی مسابقه معلوم بود اما نفر بازنده اعتراض داشت که: «این مسابقه عادلانه نبود! من نمی‌دانستم **علامت جرّ** در چه جایی به کار می‌رود!»

هر جمله‌ی فعلیه دارای فاعل است.

معلم، حق را به او داد و گفت:

«او راست می‌گوید. باید پیش از این می‌گفتم که:

هر کلمه‌ای که پس از برخی **حروف** از جمله، **فی** (در)، **إلی** (به)، **به** (سوی)،

عَلی (بر، روی)، **بِ**، **مِن** (از) بیاید، مجرور می‌شود.»

آن دانش‌آموز با لحنی گلایه‌آمیز گفت: «این که از همه راحت‌تر است! اگر این را می‌دانستم، حتماً برنده می‌شدم.» معلم گفت: «این گوی و این میدان. باز هم مسابقه را اجرا می‌کنیم.» پس جملات دیگری روی تخته نوشته شد و بار دیگر غوغای شعارها و تشویق‌ها، فضای کلاس را پر کرد.

حروفی که کلمه‌ی بعد از خود را مجرور می‌کنند، کدام‌اند؟

این مسابقه چندین دور اجرا شد و هر بار، یک نفر برنده شد. حالا دیگر

تمامی دانش‌آموزان می‌توانستند به این سؤالات درباره‌ی اجزاء جمله‌ی فعلیه پاسخ دهند:

اجزاء جمله‌ی فعلیه کدام است؟

- دو جزء ثابت جمله‌ی فعلیه کدام‌اند؟
- آیا هر جمله‌ی فعلیه حتماً دارای مفعول است؟
- مفعول چیست؟
- آیا در هر جمله حتماً حروف جرّ (جارّ = جرّ دهنده) وجود دارد؟

به‌خاطر بسپارید

فعل + فاعل (مرفوع) ← جمله‌ی فعلیه

جمله‌گاهی دارای اجزاء دیگری است :

مفعول (منصوب) + مجرور بعد از حرف جرّ

تَمَارِينُ

التَّمْرِينُ الْأَوَّلُ

با توجه به متن، در مقابل پاسخ صحیح علامت × بگذارید.

مَنْ

۱- مَنْ هِيَ الْمَسْئُولَةُ فِي بَيْتِ «نَاصِرٍ» لِتَأْمِينِ الْمَعَاشِ؟

- أَلْوَالِدَةُ نَاصِرٌ أَلْوَالِدُ

أَيْنَ

۲- أَيْنَ وَجَدَ نَاصِرُ الْمَحْفَظَةَ؟

- فِي الشَّارِعِ فِي الرُّفَاقِ فِي الْبَيْتِ

مَتَى

۳- مَتَى يَحْضُرُ نَاصِرٌ فِي حَانُوتِ «الْحَاجِ فَاضِلٍ» لِلْعَمَلِ؟

- صَبَاحاً مَسَاءً لَيْلاً

٤ - هل تَرَكَ ناصِرُ المَدْرَسَةَ؟

- لا ○ نَعَمْ

التَّمْرِينُ الثَّانِي

کدام یک از سه کلمه‌ی زیر هر تصویر، نقش مفعول را دارد. آن را با علامت × مشخص کنید.

- المرأة
○ الوجه
○ الماء

- الرَّجُلُ
○ الرِّسَالَةَ
○ القلم

- الطعام
○ الطفلة
○ اليد

- اليد
○ المحفظة
○ الطالبة

- الطالِبُ
○ الكتاب
○ العَيْنُ

- الباب
○ الطفل
○ اليد

التَّمْرِينُ الثَّلَاثُ

در عبارت‌های زیر، مفعول را بیابید و پس از قرار دادن اعراب، آن را در ستون دوم بنویسید.

عبارت	«مفعول» با علامت «اعراب»
۱- وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ
۲- ... أَنْ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ
۳- يَزْرَعُ الْعَاقِلُ الْخَيْرَ فَيَحْصُدُ الْحَسَنَةَ.
۴- الْأَمَانَةُ تَجْلِبُ الرِّزْقَ.
۵- أَنْصُرَ الْمَظْلُومَ فِي كُلِّ مَكَانٍ.

التَّمْرِينُ الرَّابِعُ

از میان «حروف جرّ» داده شده، حرف مناسب را انتخاب کنید و در جای خالی بنویسید.

- ۱- وَ خَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ ... الْحَقَّ ﴿ إلى، في، بِ﴾
- ۲- ﴿إِنِّي ذَاهِبٌ ... رَبِّي﴾ ﴿من، في، إلى﴾
- ۳- ﴿وَاللَّهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ ... الْمُصْلِحَ﴾ ﴿إلى، من، في﴾
- ۴- ﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ ... جَنَاتٍ﴾ ﴿بِ، في، مِنْ﴾
- ۵- ﴿إِنَّ اللَّهَ ... كُلُّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ ﴿إلى، مِنْ، على﴾

التَّمْرِينُ الْخَامِسُ

حرکت آخر (اعراب) کلماتی را که زیر آن‌ها خط کشیده شده است، تعیین کنید. سپس هر یک را در جای مخصوص خود در جدول بنویسید.

۱- لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعاً ﴿﴾

۲- يَحْفَظُ الْعَاقِلُ لِسَانَهُ وَيَتْرُكُ الْجَاهِلُ زِمَامَ * كَلَامِهِ.

۳- وَجَدَ الْإِنْسَانَ السَّعَادَةَ فِي الْأَخْلَاقِ لَا فِي الثَّرْوَةِ وَالْمَالِ.

مجرور به حرف جر	مفعول	فاعل
... ۱ -	... ۱ -	... ۱ -
... ۲ -	... ۲ -	... ۲ -
	... ۳ -	
	... ۴ -	

التَّمْرِينُ السَّادِسُ

آیات زیر را با دقت بخوانید و ترجمه کنید.

۱- ﴿إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾

۲- ﴿وَأَسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ﴾

۳- ﴿الرَّحْمَنُ ... خَلَقَ الْإِنْسَانَ﴾

۴- ﴿جَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَاتٍ﴾

آلدراسات القرآنیه

به کلماتی که زیر آن ها خط کشیده شده است، نگاه کنید. با توجه به متن درس هم خانواده‌ی این کلمه‌ها را بیابید و داخل دایره بنویسید.

(یوسف / ۶۴)

۱ - ﴿فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا﴾

پس خدا بهترین نگاهبان و حافظ است.

(انبیاء / ۳۲)

﴿وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَحْفُوظًا﴾

و آسمان را [به صورت] سقفی محفوظ قرار دادیم.

(فاطر / ۲۹)

۲ - ﴿وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً﴾

و از آن چه به آن‌ها روزی داده‌ایم، نهان و آشکارا انفاق کردند.

(نحل / ۱۹)

﴿وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُسْرُونَ وَ مَا تُعْلِنُونَ﴾

و خدا آن چه را پنهان می‌دارید و آن چه را آشکار می‌سازید، می‌داند.

(انبیاء / ۱)

۳ - ﴿اِقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ﴾

برای مردم [وقت] حسابشان نزدیک شده است.

(واقعة / ۱۰ و ۱۱)

﴿وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ﴾

و سبقت گیرندگان مقدم‌اند، آنان همان مقربانِ [خدا]‌یند.

در آیات زیر «فاعل»، «مفعول» و «جار و مجرور» را مشخص کنید و در جای تعیین شده بنویسید.

(عنکبوت / ۱۹)

﴿كَيْفَ يُبْدِئُ اللَّهُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ﴾

خداوند چگونه خلقت را آغاز می‌کند سپس آن را باز می‌گرداند. فاعل مفعول

Blank space for writing the answer for the first exercise.

(طلاق / ۷)

﴿سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا﴾

فاعل مفعول

خداوند پس از سختی، آسانی را قرار خواهد داد.

Blank space for writing the answer for the second exercise.

(فلق / ۱)

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾

جار و مجرور

بگو پناه می‌برم به پروردگار سپیده‌ی صبح.

Blank space for writing the answer for the third exercise.

(قدر / ۱)

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ﴾

جار و مجرور

ما آن را (قرآن را) در شب قدر نازل کردیم.

Blank space for writing the answer for the fourth exercise.

(مزمّل / ۲۰)

﴿فَأَقْرؤُوا مَا تيسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ﴾

جار و مجرور

هر مقدار از قرآن میسر شد، بخوانید.

Blank space for writing the answer for the fifth exercise.

اِصْنَعْ وَاعْمَلْ

جمله‌ساز رو میزی

- دو قطعه مقوا به شکل مربع تهیه کنید.
- از مرکز مقواهای مربع شکل، شکافی تا لبه‌ی یکی از اضلاع ایجاد کنید.
- هر دو طرف مقواها را با خط‌های موازی به شش قسمت مساوی تقسیم کنید.
- روی یک طرف از مقوای اوّل (مانند شکل) عنوان مربوط به آن را بنویسید.

شکاف

شکاف	جار و مجرور	فعل

مقوای اوّل

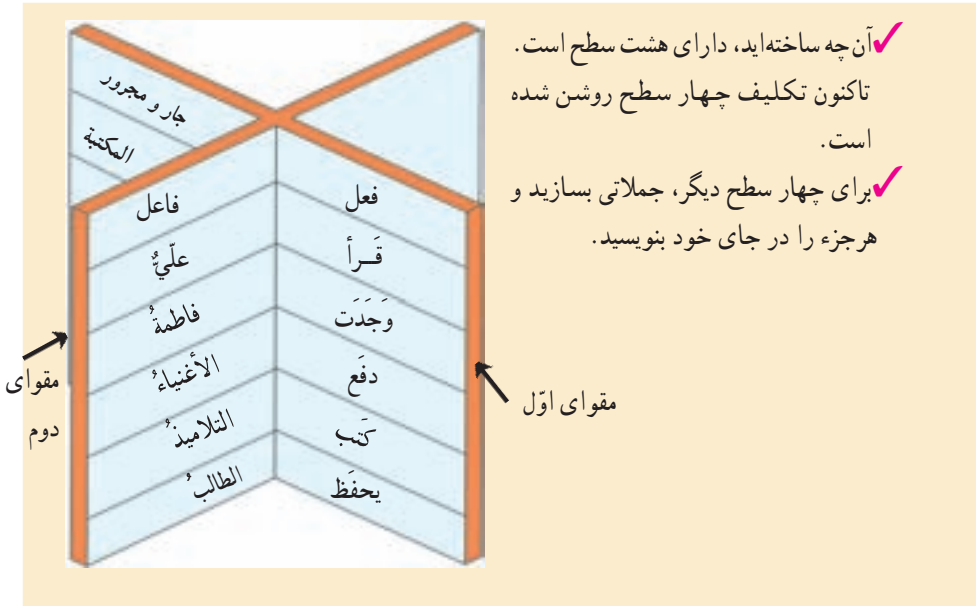
مفعول	فاعل

شکاف

مقوای دوم

پشت مقوای دوم

- در سمت چپ مقوای دوم، عنوان «فاعل» را بنویسید و پشت همان مقوا، در سمت راست، عنوان «مفعول» را بالای آن بنویسید.
- دو قطعه مقوا را طوری از محل شکاف‌ها به هم متصل کنید که وقتی آن را در مقابل هم نگه می‌دارید، عناوین فعل، فاعل، مفعول و جار و مجرور به ترتیب پشت سر هم باشند.

- هر یک از اجزاء این جملات را در ردیف اول تا پنجم، در جای خود بنویسید.

فاعل	مفعول	جار و مجرور	فعل
عليٌّ	كتاباً	في المكتبة	قرأ
فاطمة	المحفظة	في البيت	وجدت
الأغنياء	نقوداً	إلى الفقراء	دفع
التلاميذ	رسالة	بالقلم	كتب
الطالب	سورة	من القرآن	يحفظ

- «جمله‌ساز رومیزی» را در مقابل خود نگاهدارید. به هر یک از اجزاء جمله توجه کنید. جمله را برای دوست خود بخوانید تا او نقش هر کلمه را در جمله بگوید و اعراب فاعل، مفعول و مجرور را بیان کند. مراقب باشید که او اشتباه نکند!

ترجمه‌ی تصویری

تهیه‌ی یک دفتر حاوی مناسب‌ترین تصاویر برای جملات برگزیده، کار فردی شماس‌ت و برگزاری نمایشگاه آثار برگزیده، مستلزم همکاری دسته‌جمعی دانش‌آموزان است.

□ آه...! ماذا البس؟!
□ یا الهی...! نفوذ... نفوذ کثیره...!!
□ فرح بشده!

تصاویر ورزشی هم می‌توانند برای برخی جملات مناسب باشند.

أُنشُودُهُ

يا إلهي

يا مُجِيبَ الدَّعَوَاتِ ^١	يا إلهي يا إلهي
و كثيرَ البَرَكَاتِ	إجعلَ اليَومَ سَعِيداً
و فَمِي بِالْبَسَمَاتِ ^٢	مَالئاً بِالْحُبِّ صَدْرِي
و أداءِ الواجِبَاتِ ^٣	و أَعِنِّي فِي دُرُوسِي
مِن شُرُورِ الحَادِثَاتِ ^٤	وَ احْمِنِي وَ احْمِ بِلَادِي
حافِلاً بِالتَّضَحِيَّاتِ ^٥	و لِيَكُنْ عُمْرِي طَرِيقاً

١- مُجِيبَ الدَّعَوَاتِ : اجابت کننده ی دعاها

٢- مَالئاً... : [امروز] سینه ام را از عشق و محبت، و دهانم را از تبسم و شادی پُر کُن.

٣- أَعِنِّي : کمکم کن

٤- احْمِنِي : مرا حمایت کن ؛ الحَادِثَاتِ : سختی ها، مصیبت ها

٥- و لِيَكُنْ : و باید... باشد ؛ حافِل : پُر، سرشار ؛ التَّضَحِيَّاتِ : فداکاری ها